

SEMINĀRS 11.04.2023.

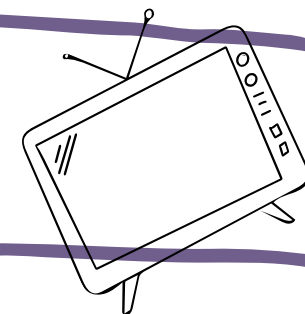

MEDIJPRATĪBAS MATERIĀLI
PAŠIZAUGSMEI UN DARBAM
AR BĒRNIEM

Emīls Rotgalvis, LNB BAC
medijpratības nozares eksperts

Saturs

- Medijpratības loma bērnu izaugsmē
- Vienkārša pieeja
- Abpusēja mācīšanās
- Jaunā datubāze - materiāli bērniem un pašizaugsmei

Medijpratības loma bērnu izaugsmē

- *Medijpratība ir zināšanu un prasmju kopums, kas nepieciešams darbam ar informācijas avotiem; informācijas atrašanai un analīzei, informācijas satura kritiskam izvērtējumam, objektīvas informācijas atšķiršanai no tendenciozas, dažādos avotos pieejamo ziņu salīdzinājumam, lai veidotu savu pamatotu viedokli. (KM Mediju politikas pamatnostādnes 2016-2020).*
- Bērnu izaugsmē nav stāsts par medijpratības kā tādas mācīšanu, bet tās elementu integrēšanu mācīšanās procesā. Medijpratība - caurviju prasme un process.
- Gluži kā ar lasītprasmi ieliekam pamatus nākotnei, tā par drošību internetā un informācijas uztveri laicīgi runājot, veidosim drošākus bērnus, pusaudžus un vēlāk - pieaugušos.

Medijpratības loma bērnu izaugsmē

- Bērniem medijpratība veicina UN medijpratību veicina:
 - **Informācijas avota novērtēšanu** - informācija nerodas pati no sevis, tai ir autors;
 - **Zemteksta uztveršanu** - vai grāmatā vai filmiņā dzirdēts vēstījums ir tikai virspusējs, vai tas stāsta ko vairāk;
 - **Niansētu izpratni par apkārt notiekošo** - internetā vai TV redzētais var tikt labāk atpazīts dzīvē ārpus ekrāna, rodas izpratne, ka virtuālā vide ir īstās spogulis, nevis nodalīta, neīsta pasaule;
 - **KRITISKO DOMĀŠANU.**
- *Ar jēdzienu – “kritiskā domāšana” – mēs aptveram tās svarīgākās domāšanas prasmes, kuru attīstība ved pie spējas padziļināti, izsvērti, atbildīgi vērtēt un izprast lietas atbilstoši kādam noteiktam kritērijam, tostarp arī vērtēt uztverto informāciju un tās ticamību, kā arī attiecīgi rīkoties. (Skola2030)*

<https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/medijpratiba-paligs-macibas-un-dzive>
<https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/domat-un-rikoties-lai-iemacitos-labak>

Medijpratības loma bērnu izaugsmē

- Bērni digitālo vidi iepazīst jau agrā bērnībā gan mājās, kur tehnoloģijas mēdz kļūt par digitālajam bērnu auklēm, gan arī bērnudārzos, skolās un bibliotēkās – kur tās tiek izmantotas attīstošos nolūkos. Kvalitatīvas digitālo ierīču un interneta lietošanas apgūšana veicina ne vien digitālās prasmes, bet var likt pamatus arī medijpratībai, kas kļūst tikai nozīmīgāka, bērnam pieaugot. Taču lai prasmes varētu attīstīt, liela nozīme ir veiksmīgu, kvalitatīvu un zināšanās balstītu metožu izmantošanai.
- Arī digitālās prasmes ir cieši saistītas ar medijpratību. Ja gluži kā skolā vai uz ielas, bērns atcerēsies būt drošs digitālajā vidē, tas nozīmēs lielāku sagatavotību turpmākajos soļos - soctīklu izzināšanā, informācijas patērēšanā vēlākā vecumā.

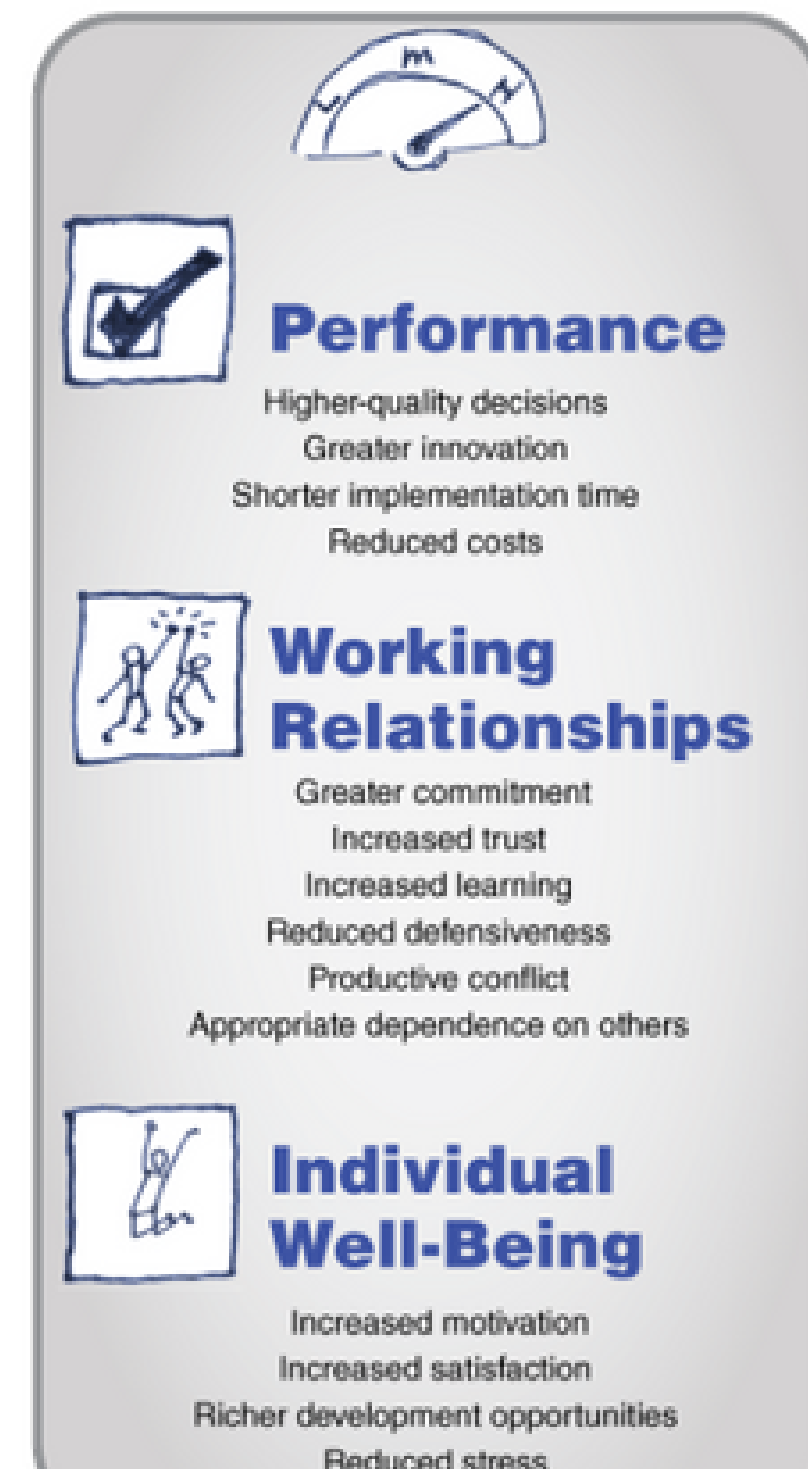
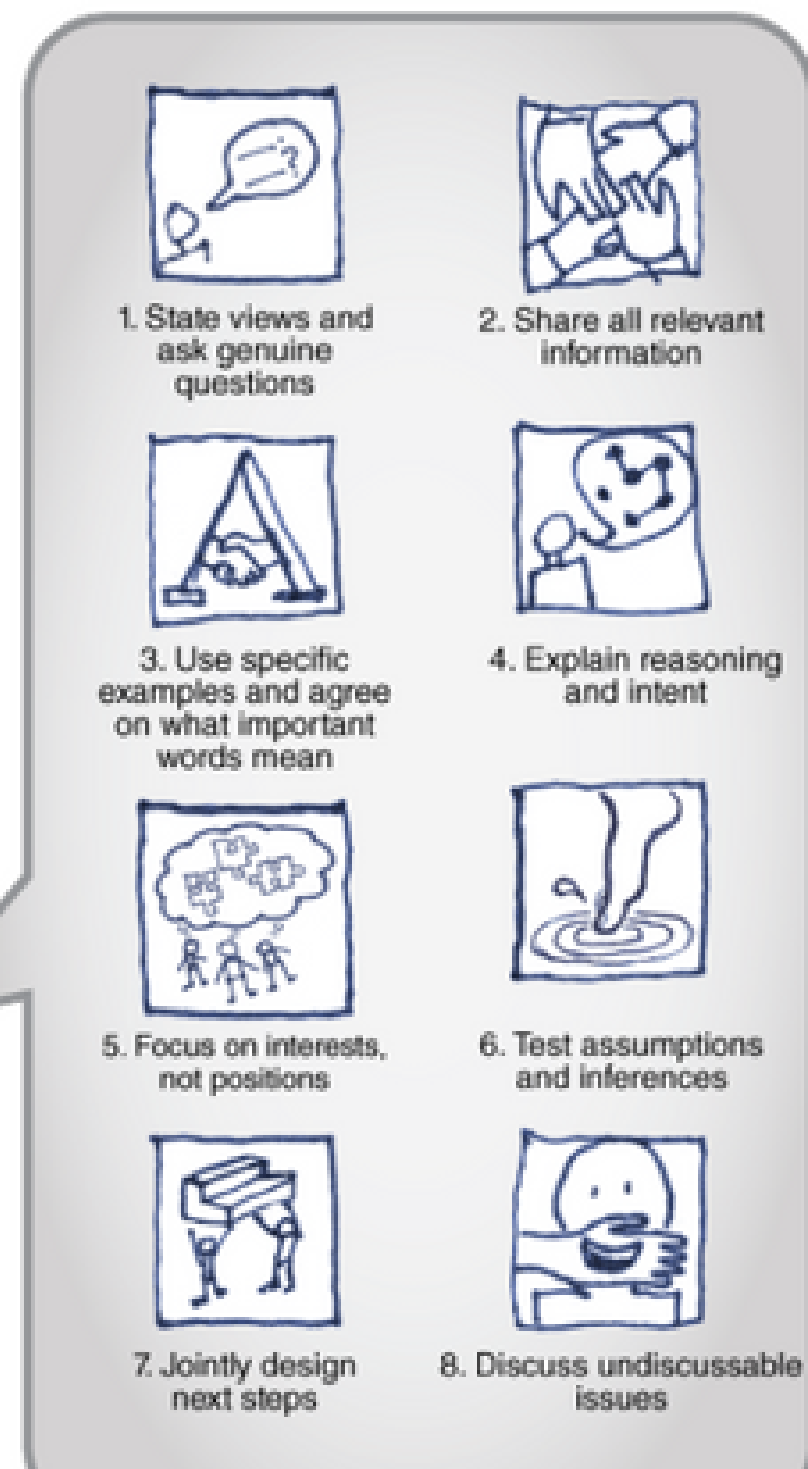
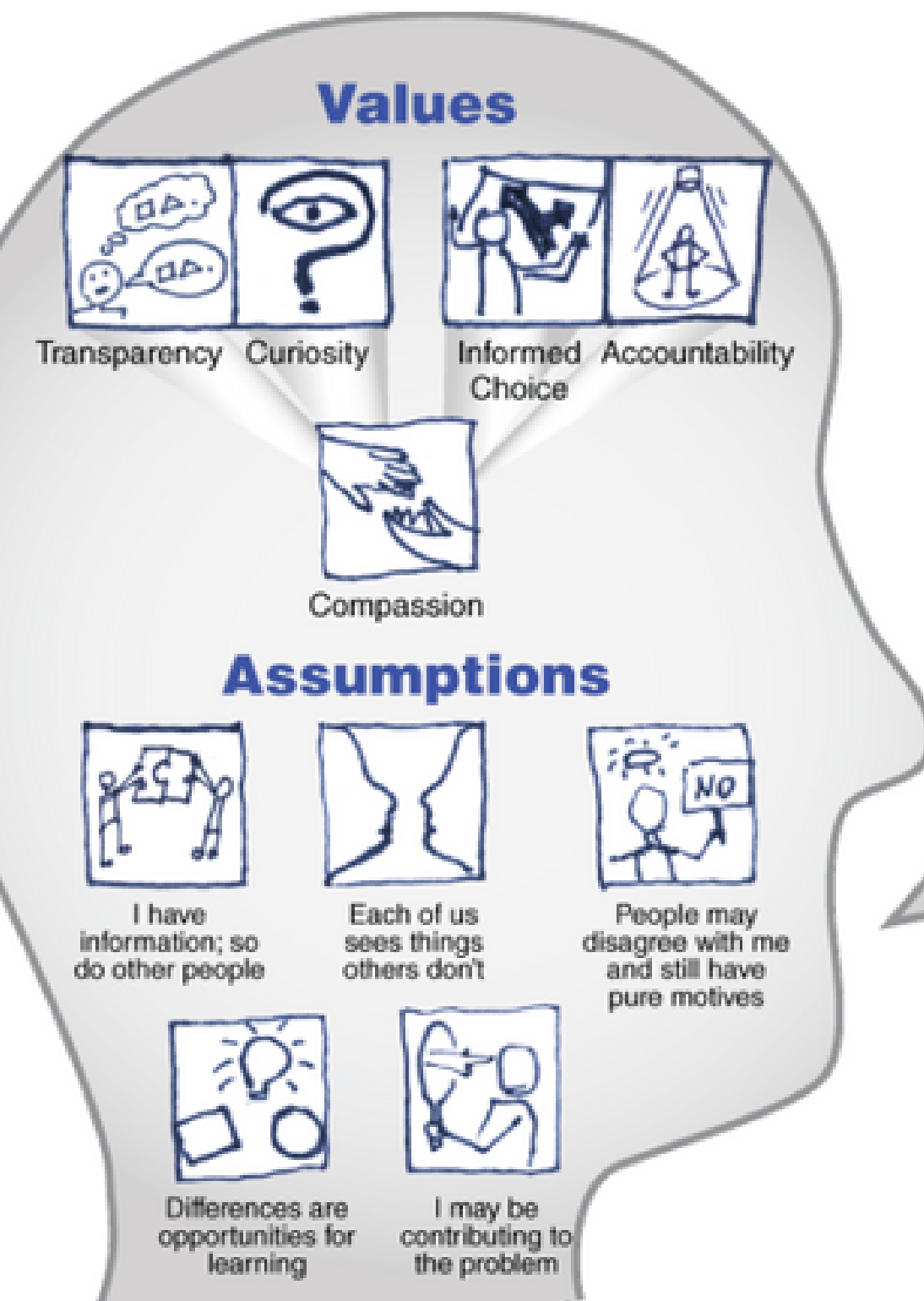
Pieejas bērnu medijpratības veicināšanā

- Pirmsskolas vecumā svarīgi runāt vienkārši un saprotami. Izvairīties no medijpratības piesaukšanas, jo tā mēdz radīt apjukumu pat pieaugušajos.
- Būtiski ir radīt iekļaujošu un draudzīgu vidi, kurā nodarbības dalībnieki un arī vadītāji jūtas labi un atvērti.
- Ikvienā vecumposmā medijpratību vislabāk ir saistīt ar auditorijai aktuālo. Ja pieaugušajiem – finanses, aktuālie notikumi, jauniešiem – sociālie tīkli, izklaides temati, tad bērniem - gan vienkāršībā, gan iztēlē balstītais. Piemēram, vai vienradži ir īsti? Ja nē, kā mēs to varam pārbaudīt? Kādi fakti mums parāda, ka ārā ir pavasaris? Tāpat arī par drošību internetā, kuru var iepazīt analogijās (internets ir kā mežs).
- Izrunāt gaidas pirms nodarbības, izdarīt secinājumus – pēc. Raisīt cieņpilnas sarunas, bez nepareizām atbildēm.
- Mācīties kopā. Nebaidīties no iespējamās zināšanu nepietiekamības, bet ļaut mācīšanos padarīt par abpusēju pieredzi.

Abpusēja mācīšanās kā atslēga

- Nereti bibliotekāri nejūtas pietiekami droši par savām zināšanām medijpratības jautājumos lai vadītu nodarbības par tiem. Lai arī bibliotekārs jau ir zinošs par informācijas atrašanas un pārbaudīšanas jautājumiem, dažreiz vajadzīgs papildu motivators. Tad var palīdzēt apziņa par abpusēju mācīšanos - kur arī nodarbības vadītājs ir atvērts personīgai izaugsmei.
- Tā var palīdzēt izzināt arī vadītājam neizzinātus jautājumus, piemēram, cik daudz bērni patērē laiku digitālajā vidē, cik daudz viņi jau zina par drošību, ko viņi vēlas iemācīties.
- Bērni vienmēr teiks to, ko domā - tas var pavērt arī jaunus apvāršņus medijpratības izpratnei pieaugušajiem.

Abpusēja mācīšanās kā atslēga

Materiāli - jauna datubāze

- Kopš 2015. gada notiek aktīvs darbs pie dažādu medijpratības materiālu izstrādes, tādējādi piedāvājot rokasgrāmatas, seminārus, praktiskus uzdevumus, ko izmantot nodarbības dažāda vecuma auditorijām.
- Medijpratības veicināšanas darbu Latvijā veic daudzas iesaistītās puses - domnīcas, universitātes, valsts un nevalstiskās organizācijas u.c.
- 2023. gada 29. martā atklāta Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes izstrādāta vienotā Latvijas medijpratības platforma-datubāze, kur vienuviet atrodami medijpratības veicināšanas partneru gadu gaitā tapušie materiāli.
- Tie atlasāmi gan pēc tematikas, gan auditorijas, tāpēc būs noderīgi gan domājot par nodarbībām bērnu un citām auditorijām, gan personīgai izaugsmei.

<https://datubaze.neplp.lv>

Materiāli darbam ar bērniem

Vaifija skola (lasāmgrāmata) Latvijas Drošāka interneta centrs 2015

Vaifija skola
Lasāmgrāmata par internetu
5 - 7 gadus veciem bērniem

DROSS INTERNETS.LV

Tēma: Gudra un droša interneta lietošana
Autors: Latvijas Drošāka interneta centrs
Gads: 2015
Mirkļbirkas: [Bērni](#) [Internets](#) [Drošība](#)

Sociālā kampaņa "Supervaroņi internetā" Latvijas Drošāka interneta centrs

SUPERVAROŅI INTERNETĀ!
METODISKAIS IZSTRĀDĀJUMS PIRMSKOLĀ

Tēma: Gudra un droša interneta lietošana
Autors: Latvijas Drošāka interneta centrs
Gads: 2018
Mirkļbirkas: [Drošība](#) [Bērni](#)

«CAPS UN CIET jeb Vilks manipulators» – grāmata bērniem medijpratības apgūšanā Solvita Denisa-Liepniece, Marina Henriņa 2019

«CAPS UN CIET jeb Vilks manipulators» – grāmata bērniem medijpratības apgūšanā

Medijpratības grāmata bērniem "CAPS UN CIET jeb Vilks manipulators", ir sarakstījusi Dr. sc. comm. Solvita Denisa-Liepniece, savukārt ilustrējusi – Marina Henriņa.

Grāmata veidota kā izglītojošs un izklaidējošs stāsts, kas bērniem vecumā no 9 līdz 11 gadiem palīdzēs saprast, kā veidojas informatīvā vide, un mācīties kritiski izvērtēt redzēto vai dzirdēto, tostarp, internetā atrastos apgalvojumus tādās lapās, kas nav uzticami mediji, paturot prātā, ka ne viss ir tāds, kā tas izskatās.

Grāmata izdota ar Kultūras ministrijas un Vidzemes Augstskolas atbalstu.

Video ir tapis pēc grāmatas „CAPS un CIET jeb Vilks manipulators” motīviem. 11 minūtes ilgajā video apmēram 9 līdz 11 gadus veciem bērniem izstāstīta aina no Vilka dzīves, viņam sagrozot ierakstu Vikipēdijā un citā veidā manipulējot ar informāciju. Video mērķis ir izglītojoša un izklaidējoša stāsta veidā bērniem palīdzēt apzināties riskus informatīvajā vidē un mācīties kritiski izvērtēt redzēto vai dzirdēto.

Izglītojoša spēle tiešsaistē bērniem un jauniešiem "Medijpratības cirks" Klinta Ločmele 2020

Izglītojoša spēle tiešsaistē bērniem un jauniešiem "Medijpratības cirks"

Spēle pieejama vietnē www.medijpratiba.lv. Tajā aplūkotās dzīves situācijas ir dažādas – klases biedra atsūtīta WhatsApp ziņa, naidīgi komentāri pie kāda attēla sociālajos medijos, vecumam atbilstoši komentāri, kas veidojas, aplūkojot attēlus, kas satur stereotipus, maldinošas ziņas, robežas, apturēšanas, stereotipiem.

Lai spēle būtu pieejama bērniem, tā ir izstrādāta (40 minūtes) un ir pieejama tiešsaistē (Gagnē) izstrādātājiem. Spēle ir piemērota skolotājiem un jauniešiem 10-12 gadu vecumā.

Tēma: Medijpratība
Autors: Klinta Ločmele
Gads: 2020
Mirkļbirkas: [Bērni](#) [Internets](#) [Drošība](#)

Izdevums "Ceļojums medijpratībā. Idejas nodarbībām ar bērniem bibliotēkās" Aiga Grēniņa 2017

CEĻOJUMS MEDIJPRATĪBĀ
Idejas nodarbībām ar bērniem bibliotēkās

Izdevums "Ceļojums medijpratībā. Idejas nodarbībām ar bērniem bibliotēkās" veidots kā metodiskais materiāls bibliotekāriem, skolotājiem, vecākiem un visiem tiem, kuri ir ieinteresēti ar grāmatas starpniecību attīstīt un pilnveidot kritiskās domāšanas, satura izvērtēšanas, atstāstīšanas un jautāšanas prasmes.

Izdevuma pirmajā daļā raksturota medijpratība, apskatītas bilžu grāmatu, skaļās lasīšanas un atstāstīšanas metodikas izmantošanas iespējas medijpratības nodarbībām ar pirmsskolas, sākumskolas vai pamatskolas vecuma bērniem. Otrajā daļā doti sešu nodarbību scenāriju piemēri, sākot no grāmatas sastāvdaļu iepazīšanas un beidzot ar faktu atšķiršanu no viedokļiem. Pielikumos apkopotas shēmas un attēli, kas praktiski izmantojami nodarbībās.

Izdevums tapis ar Kultūras ministrijas, Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomes un LNB atbalstu.

Tēma: Bērni
Autors: Aiga Grēniņa
Gads: 2017
Mirkļbirkas: [Kritiskā domāšana](#) [Bērni](#)

Materiāli bibliotekāru zināšanu pilnveidei

„Fake ≠ Fact” mācību materiāli

Zviedru institūts, Zviedrijas vēstniecība Rīgā, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, Latvijas Nacionālā bibliotēka, Latvijas Universitāte Sociālo zinātņu fakultāte 2019

„Fake ≠ Fact” mācību materiāli

Lai veicinātu jauniešu avotu kritikas prasmju uzlabošanu dažādu informācijas kanālu izmantošanā, Zviedru institūts sadarbībā ar Darba muzeju ir izstrādājis mācību materiālu skolotājiem „Fake ≠ Fact”. To veido rokasgrāmata, kurā iekļauts trīs nodarbību plāns skolēnu propagandas filmas izveidošanai, un ceļojošā izstāde „Fake ≠ Fact Info Lab”.

Mācību materiālā tiek aplūkoti dažādi vēstījumu veidošanas paņēmieni un kā tajos atpazīt manipulāciju, kas radīta, lai slēptu nepatiesu un maldinošu informāciju. Tas māca informācijas avota un propagandas kritisku izvērtēšanu un iepazīstina ar paņēmieniem, kas palīdz identificēt informācijas avotu.

Rokasgrāmata

Materiālā iekļauta rokasgrāmata skolotājiem ar trīs nodarbību plānu. Pirmajā nodarbībā uzmanība tiek pievērsta vispārīgiem avotu kritikas jautājumiem. Otrajā nodarbībā tuvāk tiek aplūkota propagandas saistība ar avotu kritiku. Savukārt trešā nodarbība ir veltīta skolēnu propagandas filmas izveidošanai.

Nodarbības jauniešiem palīdz prasmīgāk atpazīt propagandu. Iepazīstot pārliecināšanas mākslu un paņēmienus, kas tiek izmantoti propagandas radīšanā, jauniešu uzdevums ir sagatavot savu propagandas video. Iemācoties propagandu radīt, attīstās prasmes to atpazīt.

Tēma: Propaganda
Autors: Zviedru institūts, Zviedrijas vēstniecība Rīgā, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, Latvijas Nacionālā bibliotēka, Latvijas Universitāte Sociālo zinātņu fakultāte
Gads: 2019
Mirklbirkas: [Stundu plāni](#) [Propaganda](#) [Manipulācija](#) [Dezinformācija](#)

IREX medijpratības trenera rokasgrāmata IREX 2021

IREX medijpratības trenera rokasgrāmata

Trenera rokasgrāmata iekļauti mācību stundu plāni, kas piemēroti gan formālās, gan neformālās izglītības videi. Tajā atrodamas instrukcijas un uzdevumi, kas palīdzēs skolēniem atpazīt, kā un kāpēc tiek radīts manipulatīvs saturs, un iegūt prasmes, lai atpazītu puspatiesības, manipulatīvus virsrakstus, naida runu un viltojumus. Šie jautājumi ir īpaši būtiski, lai sagatavotu gudrus pilsoņus, kas spēj pārvarēt krīzes un pieņemt prātīgus lēmumus.

Nodarbībās aplūkoti temati:

Informācijas vide un tās iezīmes: dažādas platformas un satura veidi, atšķirības starp faktiem un viedokļiem, profesionālas žurnālistikas iezīmes un vēl vairāk.

Nepatiesa informācija un manipulācija: kāpēc ievainojami ir pilnīgi visi, kā ievērot un atspēkot nepatiesu informāciju.

Cīņa pret nepatiesu informāciju: praktiski pielietojamu prasmju attīstīšana, kas palīdzēs atpazīt manipulāciju, izvērtēt informācijas avotu uzticamību un izvēlēties kvalitatīvas ziņas.

Virtuālās trešdienas bibliotekāriem: profesionālo publikāciju apskats. Medijpratība. Latvijas Nacionālā bibliotēka 2021

Virtuālās trešdienas bibliotekāriem: profesionālo publikāciju apskats. Medijpratība.

Lai iepazīstinātu nozares speciālistus ar profesionālajām publikācijām un pieredzi, Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Bibliotēku attīstības centrs organizēja jaunu profesionālās literatūras lasīšanas veicināšanas pasākumu ciklu “Virtuālās trešdienas bibliotekāriem: profesionālo publikāciju apskats”. Katrs no cikla pasākumiem veltīts kādai konkrētai tēmai un notika tiešsaistē katra mēneša pēdējā trešdienā.

2021. gada 27. janvārī notika profesionālās literatūras lasīšanas veicināšanas cikla “Virtuālās trešdienas bibliotekāriem: profesionālo publikāciju apskats” pirmais pasākums, kas bija veltīts medijpratībai.

Tēma: Bibliotēkas
Autors: Latvijas Nacionālā bibliotēka
Gads: 2021

Mācību stundu plānu un uzdevumu krājums “Esi medijpratīgs!” Latvijas Universitāte Sociālo zinātņu fakultāte 2022

Mācību stundu plānu un uzdevumu krājums “Esi medijpratīgs!”

Medijpratības mācību stundu plānu un uzdevumu krājums “Esi medijpratīgs!” ir veidots IREX Baltijas Medijpratības programmas Latvijas Universitātē ietvaros. Tā autori ir LU SZF mācībspēki un maģistrantūras studenti, redaktore Dr.sc.com. Klīnta Ločmele, konsultante – Zanda Rubene, profesore Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē. Elektroniskā grāmata apkopoti 16 oriģināli veidoti medijpratībā izglītojoši mācību stundu un uzdevumu plāni 7.-9. klases un 10.-12. klases skolēniem valodu, tehnoloģiju, kultūras un pašizpaušmes mākslā un dabaszinību mācību jomās, taču saturu var adaptēt un pielāgot pēc nepieciešamības.

Krājuma sākumā iekļauti stundu plāni izpratnes veicināšanai par žurnālistiku kā informācijas vākšanas un sagatavošanas procesu un mediju piedāvātajām interpretācijām par vienu un to pašu notikumu. Ņemot vērā jauniešu intensīvo sociālo mediju patēriņu, īpaša vērība veltīta dažādiem sociālo mediju lietošanas jautājumiem – valodai, kāda tiek izmantota sociālajos medijos, sociālo mediju saturu veidotāju – influenceru – ierakstu un video izvērtēšanai, digitālajam nospiedumam un digitālajam stresam, izpratnei par realitātes un sociālajos medijos atainotās realitātes atšķirību un prasmei diplomātiski un atbildīgi risināt dažādas sadzīviskas situācijas, kas var rasties nepārdomāta sociālo mediju lietojuma dēļ.

PALDIES!

emils.rotgalvis@lnb.lv